

@NTIDOTE 2.0 - Haatspraak onder Belgische jongeren van 15 tot 25 jaar "50 Tinten Haatspraak"

In de afgelopen jaren deden zich in het digitale domein verschillende vormen van cybergeweld voor. Er is echter weinig aandacht besteed aan het begrijpen van dit gedrag, inclusief de definities ervan, de prevalentie onder de Belgische bevolking, relevante verklarende modellen of de (houding van) online platforms die ze hosten. Daarom richt het @ntidote 2.0-project zich specifiek op twee vormen van cybergeweld: online haatspraak en het ongevraagd verspreiden van intieme beelden (NCII), met name onder jongeren van 15 tot 25 jaar. Deze nota behandelt een van de belangrijke resultaten van dit project, namelijk de definitie van online haatspraak zoals geuit door deze demografische groep. Terwijl onze oorspronkelijke onderzoeksvragen als volgt waren: "Hoe ervaren jongeren van 15 tot 25 jaar online haatspraak? Wat zijn hun definities van online haatspraak, specifiek binnen een gediversifieerde steekproef (leeftijd, geslacht, seksuele oriëntatie, culturele achtergrond en zelfgerapporteerde status¹)?", stootten we op complexe resultaten die in ruime zin de perceptie van jonge individuen over agressies, zelfs micro-agressies, en hun uitdrukkingsvormen in de digitale ruimte interrogeren.

Context en Onderzoeksvraag(en)

De kwalificatie van online haatspraak verschilt tussen disciplines en bijbehorende auteurs. Een ruim aanvaarde definitie stelt dat online haatspraak elke vorm van expressie omvat (teksten, video's, audio, foto's, afbeeldingen, games en andere) via het gebruik van het internet (digitale platforms, sociale netwerken en andere) die gemotiveerd wordt door vooroordelen, gebaseerd is op intolerantie of discriminatie, en zich richt op een groep individuen (of een individu binnen die groep) die een gemeenschappelijk, aangeboren of verworven, actueel of waargenomen kenmerk delen, zoals culturele oorsprong, overtuigingen, beperkingen, geslacht of seksuele geaardheid (Almagor, 2011 en Raad van Europa, 1997 geciteerd door Chetty & Alathur, 2018; al Serhan & Elareshi, 2019; Awan, 2016 geciteerd door al Serhan & Elareshi, 2019; Castano-Pulgarín et al., 2021; Raad van Europa, 2013 geciteerd door Keipi et al., 2017; Hawdon et al., 2017; Keipi et al., 2017; Simpson, 2013 geciteerd door Burch, 2018). Bovendien lijkt de leeftijdsgroep tussen de adolescentie en het begin van de volwassenheid bijzonder blootgesteld te zijn aan online haatdiscours (Bautista-Ortuño et al., 2018; Hawdon et al., 2017; al Serhan & Elareshi, 2019). Inderdaad, dit publiek vertoont twee kenmerken die het specifiek maken: hun sterke aanwezigheid op sociale media en hun zoektocht naar identiteit (Costello et Hawdon, 2020; Hawdon et al., 2017; Keipi et al., 2017). Daarom is het noodzakelijk om **een gemeenschappelijk begrip** te creëren als we willen communiceren over online haatdiscours bij jongeren tussen 15 en 25 jaar, zowel wat betreft preventie als interventie. **Daarom hebben we besloten om het begrip van jongeren tussen 15 en 25 jaar te bestuderen over wat online haatdiscours inhoudt**, bij verschillende profielen op het gebied van geslacht, seksuele oriëntatie, culturele achtergrond en zelfgerapporteerd statuut (dader, slachtoffer en/of getuige), in overeenstemming met de voorschriften in de literatuur (Bautista-Ortuño et al., 2018; Costello et al., 2019). Verschillende vraagstukken hebben ons geleid, zoals: 1) Is de **modaliteit van expressie** in de vorm van discours noodzakelijk? 2) Is de **modaliteit van verspreiding** binnen de digitale omgeving dominant? 3) Wat is de inhoud van de **uitgedrukte opmerkingen**? 4) Welke **gedragingen** worden geïdentificeerd en met welke **bedoelingen**? Om dit te bereiken, hebben we drieëntwintig semi-structureerde interviews afgenomen en vervolgens geanalyseerd met jonge Belgen (zowel Franstaligen als Nederlandstaligen).

¹ De zelfgerapporteerde status is de status die door de jongere zelf wordt geïdentificeerd, of deze nu getuige, slachtoffer en/of dader is.

Belangrijkste resultaten

Diversiteit van deelnemersprofielen

Het geheel van de 23 deelnemers beschouwt zichzelf als getuigen van online haatzaaien. Onder hen beschouwen 13 zichzelf ook als slachtoffers en 3 als daders, waarvan 2 beide statussen combineren (dader-slachtoffer). Wat betreft andere kenmerken, zijn 10 personen vrouwelijk en 13 mannelijk. 13 definiëren hun seksuele geaardheid als heteroseksueel, 3 als homoseksueel, 3 als biseksueel, 1 als panseksueel en 3 als "anders". Ten slotte zijn 10 personen uitsluitend van Belgische afkomst, 1 persoon is van Belgische en Europese afkomst, 1 persoon is van Belgische en Afrikaanse afkomst, 4 zijn van Europese afkomst en 7 zijn van Afrikaanse afkomst². Voor de presentatie van de resultaten hebben we, net als bij het genderkenmerk, ervoor gekozen om sommige van de variabelen te dichotomiseren, zoals seksuele geaardheid (heteroseksueel, n=13 en niet-heteroseksueel, n=10), culturele afkomst (uitsluitend van Europese afkomst, n=15 en niet-Europees, n=8), en leeftijd (15-17 jaar; n=9 en 18-25 jaar, n=14).

Verschillende nuances van online haatspraak

Tijdens de analyse van de door de ontmoette jongeren geformuleerde definities zijn twee categorieën van definities naar voren gekomen. Aan de ene kant was er een definitie die we als vrij breed beschouwen en verwees naar gedragingen zoals "beledigingen," "grappen," "pesten," "verbale agressie," of "cybergeweld," geassocieerd met een variërende intentie (grap, intentie om te kwetsen, enz.). Aan de andere kant was er een definitie die als strenger werd beschouwd, waarbij gedragingen zoals "aanzetten tot geweld," "uitsluiting," "aanmoedigen van racisme," of "discriminatie" werden genoemd, in combinatie met een meer uitgesproken intentie tegen anderen (pure haat). De eerste categorie van definitie, die we "**agressieve boodschap**" hebben genoemd, werd aangehaald door dertien deelnemers en wordt gekenmerkt door agressieve uitdrukkingen naar een individu of een vertegenwoordiger van een groep. De tweede categorie, genaamd "**haatdragende boodschap**," werd genoemd door tien deelnemers en heeft tot doel haatdragende aanzetting tot een vertegenwoordiger van een groep of een hele groep. Binnen beide categorieën was sprake van een expliciete vermelding van het digitale domein (sociale netwerken, cybergeweld, online, enz.) gevonden, hoewel dit opvallender was binnen de categorie "agressieve boodschap".

	Aggressieve boodschap (n=13)	Haatdragende boodschap (n=10)
Woorden die herhaaldelijk voorkomen in de geformuleerde definities van de deelnemers (n=23)	Bewuste, doelbewuste of impulsieve acties; Beledigingen; Schadelijk discours; Cybergeweld; Hinderen; Zich minder veilig voelen; In strijd met de vrijheid van meningsuiting; Schade toebrengen, beledigend; iets dat meer voorkomt op sociale media; Online haatdragende inhoud die offline interacties binnendringt; Cybergeweld, onschuldige grappen, ondertonen; Vorm van intimidatie; Intimidatie, agressie; Ongewenst, intentie om te kwetsen.	Duidelijke haatdragende gedachten tegen iemand; Discriminatie; Het uiten van hun haat, proberen mensen te overtuigen met haat; Oproep tot racisme; Haat jegens anderen koesteren en dit tonen op sociale media; Spreken dat haat aanzet; Aanzetten tot geweld, zowel fysiek als verbaal; Uitspraken met racisme of negativiteit gebaseerd op geslacht; Individuen van minderheidsgroepen uitsluiten; Pure haat, non-acceptatie, discriminatie, onwetendheid.

Met betrekking tot de diversiteit binnen de steekproef, merken we op dat degenen met een niet-heteroseksuele oriëntatie, vrouwelijk geslacht en de leeftijdsgroep 18-25 meer geneigd zijn om een definitie te formuleren die onder de categorie "agressieve boodschap" valt. Binnen deze groep hebben we 12 deelnemers die een slachtofferstatus hebben gemeld. Het is ook opmerkelijk dat voor geslacht en seksuele geaardheid hun tegenhangers (mannelijk en/of heteroseksueel) voornamelijk in de categorie "haatdragende boodschap" van de definitie werden gevonden. Culturele achtergrond is de enige variabele waarbij respondenten redelijk gelijkmatig verdeeld lijken te zijn tussen deze twee categorieën van online haatspraak, zowel voor jonge Europeanen als niet-Europeanen.

Conclusie en aanbevelingen

Gezien de diversiteit binnen onze steekproef van Belgische jongeren in de leeftijd van 15 tot 25 jaar, zijn verschillende definities van online haatspraak voorgesteld, die we hebben ingedeeld in twee categorieën: "agressieve boodschap" en "haatdragende boodschap." Bij het onderzoeken van onze onderzoeksvragen wordt het duidelijk dat de **inhoud van het discours** gekenmerkt door

² De geboorteplaats van de ouders werd door het onderzoeksteam gekozen om de afkomst van de respondenten te identificeren.

agressie, aanwezig is bij onze deelnemers. De aanwezigheid van **agressie (al dan niet opzettelijk)** lijkt een onderscheidende factor te zijn voor beide categorieën en kan worden beschouwd als een kenmerkende eigenschap van online haatspraak, voor onze onderzoeksgroep. Interessant genoeg kwamen binnen beide categorieën afzonderlijke kenmerken van online haatspraak naar voren. In de categorie "haatdragende boodschap" wordt het gebruik **van spraak als een middel van expressie benadrukt**, zij het met krachtige gevolgen (uitsluiting, discriminatie, aanzetten tot geweld). Daarnaast wordt de **digitale context** genoemd, zij het op een secundaire manier, met de focus op gedragingen en intenties. Deze perceptie van online haatspraak lijkt meer voor te komen bij mannelijke en/of heteroseksuele deelnemers in onze steekproef. Deze **individuele kenmerken** correleren met die van daders van online haatspraak (Bernatzky et al., 2022), hoewel slechts één deelnemer in onze studie zichzelf identificeerde als een dader binnen de categorie "haatdragende boodschap".

Binnen de categorie "agressieve boodschap" richten definities zich breder **op verbale agressie**, waarbij het noodzakelijke digitale aspect en mogelijke herhaling worden opgenomen, vergelijkbaar met gedragingen van **intimidatie** en **cyberpesten**. Deze categorie bestaat voornamelijk uit vrouwen, individuen tussen de 18 en 25 jaar en/of degenen die zich identificeren als niet-heteroseksueel; kenmerken die vaak geassocieerd worden met individuen die online slachtoffer zijn van intimidatie (Costello & Hawdon, 2020; Reichelmann et al., 2021).

Om deze definities en ontwikkelde categorieën beter te illustreren, hebben we een **continuüm van gedragingen opgesteld die verband houden met de verschillende nuances van online haatspraak**, variërend van micro-agressies (online of offline). Micro-agressies verwijzen naar opzettelijke en onopzettelijke dagelijkse gedragingen en taal die worden ervaren door minderheidsgroepen en/of onderdrukte individuen (Clark et al., 2011; Constantine, 2007; Sue et al., 2008), en zich uitstrekkend tot gewelddadige daden die in de openbare ruimte worden gepleegd (zie Figuur 1). Onze resultaten benadrukken het belang van het niet over het hoofd zien van micro-agressieve en intimiderende gedragingen, omdat ze kunnen dienen als vruchtbare grond voor steeds gewelddadiger gedrag, zowel online als offline (Cramer et al., 2022; Schweppe & Perry, 2022; al Serhan & Elareshi, 2019; Anti-Defamation League, 2018).

In verband met deze eerste bevindingen kunnen we verschillende **aanbevelingen** doen:

- De noodzaak om te informeren en communiceren over **de verschillende vormen en nuances van online haatspraak**, met name aan adolescenten en jongvolwassenen (15-25 jaar). Onze resultaten tonen aan dat alle 23 deelnemers op zijn minst getuige zijn van online haatspraak. Het lijkt daarom essentieel om de aanwezigheid van agressieve en haatdragende boodschappen online uit te leggen en te informeren, ongeacht hun classificatie. Onderzoekers adviseren namelijk tegen een te restrictieve visie op online haatspraak (Perry, 2001; Schweppe & Perry, 2022), wat ook blijkt uit de definities die door onze respondenten zijn verstrekt. Het blijft dus belangrijk om de **stemmen van individuen van 15 tot 25 jaar over dit onderwerp te blijven horen** en daarbij een **diversiteit aan profielen** in deze onderzoeken op te nemen.
- Binnen het @ntidote-project, kan het begrijpen van online haatspraak worden vergemakkelijkt door het begrijpen van micro-agressies. Juridisch gezien kunnen **micro-agressies** soms door de wet in ogenschouw worden genomen, afhankelijk van de schade en de context (bijvoorbeeld de werkplek), maar ze worden vaak als niet-strafbaar beschouwd. Sommige internationale groepen pleiten echter voor strafbaarstelling ervan (Schweppe & Perry, 2022). De noodzaak van overweging betreffende de behandeling van deze micro-agressies lijkt onbetwistbaar, zowel voor preventie en onderwijs als voor een mogelijke kwalificatie binnen het Strafwetboek en de mogelijkheid voor slachtoffers om een klacht in te dienen. Bijvoorbeeld, **een betere communicatie over deze micro-agressies** en de huidige kwalificaties binnen het strafwetboek zouden nodig zijn om te verspreiden onder dit publiek, vooral wanneer **preventieve maatregelen** worden genomen met betrekking tot online haatspraak.
- Inderdaad, de dagelijkse online victimisatie zou kunnen bijdragen aan de keuze voor een bredere formulering van online haatspraak (gekwalficeerd als een boodschap met een agressief karakter), wat bijdraagt aan een soort versterking van het fenomeen. Wat betreft victimisatie weten we dat de **subjectieve perceptie** een essentiële factor is om de veroorzaakte schade te begrijpen, naast meer objectieve indicatoren (Chetty & Alathur, 2018; Tontodimamma et al., 2021). Echter geeft de juridische benadering de voorkeur aan voorspelbaarheid en normativiteit boven het overwegen van subjectiviteit. Daarom lijkt er een balans te moeten worden gevonden en gecommuniceerd om slachtoffers in staat te stellen gehoord te worden en tegelijkertijd ondersteund te worden.
- Het is intrigerend om dieper in te gaan op de **rol van het digitale domein** bij het begrijpen van cybergeweld, zoals online haatspraak. Is het digitale domein een platform dat agressief gedrag in openbare ruimtes louter accommodeert, of versterkt en leidt het zelfs actief tot deze agressieve gedragingen? Onze resultaten met betrekking tot de verschillende nuances van online haatspraak suggereren dat beide mogelijkheden bestaan. Daarom zou verder onderzoek naar de aanwezigheid van moderatienormen met betrekking tot cybergeweld en de verschillende nuances van online haatspraak, inclusief micro-agressies, relevant zijn.

Figuur 1: Illustratie van het continuüm van online haatspraak volgens onze respondenten

En savoir plus

- al Serhan, F. & Elareshi, M. (2019). University Students' Awareness of Social Media Use and Hate Speech in Jordan. *International Journal of Cyber Criminology*, 13(2), 548–563. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3709236>
- Anti-Defamation League (2018). *The Pyramid of hate*. Retrieved from <https://www.adl.org/sites/default/files/documents/pyramid-of-hate.pdf>.
- Bautista-Ortuño, R., Perea García, J., Rodríguez Gómez, N. & Castro Toledo, F. (2018). "May I offend you?" An experimental study on perceived offensiveness in online violent communication and hate speech. *International e-journal of criminal sciences*, 12.
- Bernatzky, C., Costello, M., & Hawdon, J. (2022). Who Produces Online Hate?: An Examination of the Effects of Self-Control, Social Structure, & Social Learning. *American Journal of Criminal Justice*, 47(3), 421–440. <https://doi.org/10.1007/s12103-020-09597-3>
- Burch, L. (2018). "You are a parasite on the productive classes": online disablist hate speech in austere times. *Disability & Society*, 33(3), 392–415. <https://doi.org/10.1080/09687599.2017.1411250>
- Castaño-Pulgarín, S., Suárez-Betancur, N., Vega, L. & López, H. (2021). Internet, social media and online hate speech. Systematic review. *Aggression and Violent Behavior*, 58, 101608. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2021.101608>
- Chetty, N. & Alathur, S. (2018). Hate speech review in the context of online social networks. *Aggression and Violent Behavior*, 40, 108–118. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.05.003>
- Costello, M. & Hawdon, J. (2020). Hate Speech in Online Spaces. In *The Palgrave Handbook of International Cybercrime and Cyberdeviance* (p.1397–1416). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-78440-3_60
- Cramer, R. J., Cacace, S. C., Sorby, M., Adrian, M. E., Kehn, A., & Wilsey, C. N. (2022). A Psychometric Investigation of the Hate-Motivated Behavior Checklist. *Journal of Interpersonal Violence*, 38(7-8), 5638-5660. <https://doi.org/10.1177/08862605221127196>
- Hawdon, J., Oksanen, A. & Räsänen, P. (2017). *Exposure to Online Hate in Four Nations: A Cross-National Consideration*. *Deviant Behavior*, 38(3), 254–266. <https://doi.org/10.1080/01639625.2016.1196985>
- Keipi, T., Näsi, M., Oksanen, A., & Räsänen, P. (2017). *Online hate and harmful content: Cross-national perspectives*. London: Routledge.
- Reichelmann, A., Hawdon, J., Costello, M., Ryan, J., Blaya, C., Llorent, V., Oksanen, A., Räsänen, P., & Zych, I. (2021). Hate Knows No Boundaries: Online Hate in Six Nations. *Deviant Behavior*, 42(9), 1100–1111. <https://doi.org/10.1080/01639625.2020.1722337>
- Schweppe, J., & Perry, B. (2022). A continuum of hate: delimiting the field of hate studies. *Crime, Law, and Social Change*, 77(5), 503–528. <https://doi.org/10.1007/s10611-021-09978-7>
- Tontodimamma, A., Nissi, E., Sarra, A., & Fontanella, L. (2021). Thirty years of research into hate speech: topics of interest and their evolution. *Scientometrics*, 126(1), 157–179. <https://doi.org/10.1007/s11192-020-03737-6>

Contactgegevens

Contact

Naam, Voornaam: Gangi, Océane en Mathys, Cécile

Instelling/Afdeling: Afdeling Criminologie, ULiege

E-mail: oceane.gangi@uliege.be cecile.mathys@uliege.be

Het @ntidote team:

Michel Walrave, Universiteit Antwerpen

Vanessa Franssen, Universiteit van Luik.

Cécile Mathys, Universiteit van Luik.

Catherine Van de Heyning, Universiteit Antwerpen.

Jogchum Vrielink, Universiteit Saint-Louis-Brussel

Mona Giacometti, Universiteit Antwerpen

Aurélie Gilen, Universiteit Antwerpen

Océane Gangi, Universiteit van Luik